

Adalék Misztótfalusi Kis Miklós betűkészítő műhelyének sorsához. Kolozsvárott 1702. március 20-án hosszas betegeskedés után hunyt el a neves tipográfus. Az általa vezetett országos református nyomda tevékenységének folytatása nem okozott gondot, a Református Főkonzisztórium a műhelyt május 20-án Misztótfalusi egyik tanítványának, Telegdi Pap Sámuelnek adta bérbe 75 magyar forintért.¹ A betűkészítő műhely (matricák, patricák, öntőszerszámok stb.) sorsa már bizonytalanabb volt, lévén az a mester magántulajdona, és még 1692-ben az erdélyi református egyházra hagyta az özvegyének fizetendő 3000 forint ellenében.² E rendelkezés végrehajtása végett az Erdélyi Református Főkonzisztórium 1702. április 25–28. között leltározta a műhely felszerelését, a Kaposi Juhász Sámuel gyulafehérvári professzor kezei rásával készült inventárium pedig a Szebenben tartózkodó református főurak elé került. Az Egyházfőtanács Bethlen Miklós szebeni szállásán ülésezve tárgyalta meg a pénz előteremtésének különféle módzatait, ahol a kancellár biztató felvezetése ellenére sem ajánlottak a jelen lévő főrendek megfelelő összegeket. Fölvetődött a részletfizetés ötlete is, de az első ezer forintra sem gyűlt elegendő felajánlás.³

Nemrégiben előkerült levéltári forrás tájékoztat az akció további, eddig ismeretlen részleteiről. Nánási István udvarhelyi esperes ugyanis részletes beszámolólt írt az országos református egyház Marosvásárhelyen 1702. június 24–30. között tartott zsinatáról⁴, amiből kiderül, hogy a Főkonzisztórium a sikertelen gyűjtés után levélben kereste meg a szinódust a szükséges pénz összegyűjtése végett, és özvegy Misztótfalusiné is hasonló értelmű kérést nyújtott be.

Nánási esperes följegyzése rögzítette a zsinat szokásos menetét: június 24-én szombaton délután érkezett meg Marosvásárhelyre Veszprémi István püspök, ahol az esperesi kar fogadta, majd 25-én vasárnap istentisztelettel kezdődött a szinódus, a felavatandó lelkészjelöltek névsorának felolvasásával pedig elkezdődött a jelöltek vizsgáztatása is. Hétfőn délelőtt a szokásos módon kettévált az ülés, a jelöltek vizsgáztatása tovább folyt a templomban egy kollégiumi professzor elnöklésével, a püspök és az esperesek meg az egyházmegyei jegyzők pedig külön vonultak a consistoriális terembe, ahol a zsinat elé került felterjesztéseket meg a házasságjogi pereket tárgyalták meg.

Itt adjuk át a szót Nánási Istvánnak: „26. reggel templomban bémévnén, és maga helyett praesent hagyván tiszteletes püspök uram, és az opponenseket is elrendelvén, az consistorium béállá, és ez 2. sessio alatt egészenloga fenn az Tótfalusi Miklós uram typografianak dolga, mellyről mind az méltóságos reformatus status, mind az vidua az Szent Generalist requirálták. Minthogy az az idvezült jó ember Belgiomban készítette volt azt az gyönyörű typografiat, az belgák ígirtének érette ötezer német forintokat. Az vidua az erdélyi reformata ecclesianak magát arra ígírte, hogy három-ezer német forintokért, ha kell, Erdélynek odaadja, az két ezerét elengedi. Az Supremum Consistorium az Szent Generalist kéri azon, hogy azt az szükséges thesaurust ne bocsássák ki az hazából, hanem keressenek pénzt valahonnét, és vegyék meg, vagy ha úgy kívántatik, egymást is az református praedikátorok és mesterek megróván, ugyancsak vegyék meg. Ez dologról hosszas discursus volt egész 11 órakerig, végezetre az consistorium (mellyben, nota bene, most másnak benn lenni nem volt szabad, hanem senior cum notario suo, hanem ha valaki titkon belopta magát, az többinek minden tractusokból az procedensék examenének hallgatásán kellett lenni) erre hajlott s így deliberrált: tiszteletes püspök urunknak ökegyelmének az Szent Generalis intimállyá, hogy az méltóságos reformatus statust requirállyá, mihelyt arra való ideje lészen ökegyelmének, hogy az idvezült Tót-

¹ JAKÓ Zsigmond, *Erdélyi féniks, Misztótfalusi Kis Miklós öröksége*, Bukarest, Kriterion, 1974, 373–374.

² JAKÓ 1974, i. m. 481.

³ JAKÓ 1974, i. m. 481–482. *Bethlen Miklós élete leírása magától = Kemény János és Bethlen Miklós művei*, s. a. r. V. Windisch Éva, Bp., Szépirodalmi, 1980, 890–891.

⁴ Tóth Levente levéltáros az erdélyi református zsinatok emlékeinek összegyűjtése során bukant rá a följegyzésre az Udvarhelyi Egyházmegyei Levéltár I/2. jelzetű jegyzőkönyvében (69–70).

falusi Miklós typographiaját, hogy az reformata ecclesiae legyen, akarja az Szent Generalis, de hogy az árrát, melly háromezer német forint, letehesse, nincsen benne módja, hanem az méltóságos reformatus statust az Szent Generalis kéri, hogy azon summat önagságok tegyék le, és assignáltasék azon typografia az reformata ecclesia kezében.”⁵

Tehát az országos zsinat tagjai sem látták lehetségesnek, hogy a lelkeszi és iskolamesteri kar önkéntes vagy kirótt adakozásából összegyűjthető lenne a szükséges összeg, inkább a református főurak nagylelkűségében bíztak – mint láttuk, nem sok eredménnyel. Azt viszont hangsúlyozták, hogy vásárlás esetén a betűkészítő műhely, a nyomdához hasonlóan, az országos református egyház tulajdona legyen.

A betűszerszámok további sorsa jól ismert a szakirodalomból: 1711-ben és a következő évben az özvegy újból sürgette a Főkonzisztóriumnál a vásárlást, de eredménytelenül, míg végül Bánffy György dobokai főispán, a kolozsvári református kollégium főgondnoka 1724-ben megvette a betűkészítő felszereléseket a kollégium számára. Mivel akkoriban a kollégium nyomdafelszerelése használatlanul hevert, a frissen vásárolt értékes szerszámokat is elraktározták.⁶

SIPOS GÁBOR – TÓTH LEVENTE

⁵ *Uo.*, 70.

⁶ JAKÓ 1974, i. m. 68–69, 385–387. SIPOS Gábor, *Misztótfalusi Kis Miklós betűhagyatéka a kolozsvári református nyomdáknban* = *Magyar Könyvszemle*, 103(1987), 89.